

Минералните води, балнеолечението и регионалната политика

М. Шишманова*

Mineral waters, mineral water remedy and the regional policy

M. Shishmanova*

Key words mineral waters, balneology tourism, spa and wellness tourism, regional development

The research presents analysis of mineral water remedy conditions, surveying possibilities of its development and the development of spa and wellness tourism in Bulgaria in the view of Law of tourism and Operating program “Regional development”. A long-term perspective for complex use balneology resources in Bulgaria is proposed, as well as a draft program in the same field of activities. This program aims the resort places of modern type to be built complexly for achieving at most effective results – healthy, social, economical, etc. New directions and activities are drawn for complex use of mineral waters. These resources must be put forward in future.

1. Въведение

Законът за туризма (2009) има за цел: да осигури условия за развитие на туризма като отрасъл с приоритетно значение; да въведе единни критерии за извършване на туристически дейности; да осигури защита на потребителите на туристическия продукт; да определи правата и задълженията на лицата, имащи отношение към туризма; да регламентира контрола върху туристическите дейности и качеството на туристическия продукт. Законът регулира туризма като съвкупност от специфични стопански дейности, пътувания, участия в културни прояви, форуми и други, осъществявани в туристически обекти и насочени към създаване, предлагане, реализация и потребление на стоки и услуги, които формират туристическия продукт.

Като туристически дейности се определят и центрoвете и местата за предлагане и потребление на допълнителни туристически услуги като балнеоложки, спортни, развлекателни и др. Туризмът се определя още като здравен и балнеоложки.

Регионалната политика е игнорирала досега богатия ресурс на България – минералните води. Това е едно богатство и резерв за доразвитие на райони с такъв ресурс и неизползван резерв за доходи. Оперативната програма „Регионално развитие” би трябвало в приоритетната ос „Туризмът” да отдели по-голямо внимание на възможностите за балнеотуризмът и съпътстващите го дейности.

* Corresponding author: e-mail valkova_chich@abv.bg

2. Материали и методи

Използваните материали за настоящето изследване са Законът за туризма, предходни изследвания и описания за минералните извори в България и Интернет сайтове, описани в литературата.

Използваните методи в настоящето изследване са полеви метод, анализ на ситуацията, изграждане на примерна концепция за бъдещото развитие на балнеотуризма.

3. Резултати и разисквания

3.1. Анализ на ситуацията в балнеолечението

България е с традиции на балнеологична страна още от времето на траките, славяните и древните римляни, които изграждали край обилните горещи минерални извори цветущи градове, превръщали ги в балнеолечебни центрове и места за спорт, култура и развлечение. Така са възникнали Сердика, Пауталия, Аугуста, Термополис, Тонзос, Германя. Днес, въпреки големите открития и постиженията на съвременната лечебна терапия, балнеолечението бележи непрекъснато развитие както у нас, така и в чужбина. Използването на балнеологичните ресурси в съчетание с биоклимата все повече се разширява и утвърждава както в традиционната сфера на високоефективно лечение, така и в мероприятията на масовата профилактика, рекреация и отдих (Караколев, Д. 1994).

Увеличението на травматизма, професионалните, битовите и урбанизационни вредности, повишените социално-трудова изисквания спрямо психо-физиологичните възможности на човека, увеличаването на продължителността на живота рязко разширяват контингента на болните или застрашени от заболявания на сърдечно-съдовата система, от дегенеративно, хронично-възпалително, обменно, травматично, интоксикационно и функционално-нервно естество. Именно тези заболявания – трудно лечимите или с хронично прогресиращ характер – са традиционен обект на балнеолечението: те се повлияват благоприятно, стабилизира се полученото подобрение, забавя се развитието на болестния процес, реализира се вторично профилактично действие спрямо настъпването на усложнения и рецидиви. Чрез балнеопрофилактиката хората могат да бъдат предпазени от редица заболявания.

Балнеолечението действа на организма по начин, коренно различен от този на химиотерапевтичните средства, които не рядко имат неблагоприятни странични действия и понякога дори водят до поява на така характеризирания „лекарствена болест“.

Важно е и обстоятелството, че в сравнение с обикновените населени места балнеоложките лечебни заведения и курорти се изграждат и развиват на територии със значително по-благоприятна биоклиматична характеристика и географско-ландшафтни качества. Това дава възможност да се провеждат масово и комплексно балнео-климатолечение и профилактика (Георгиева, Еф. 2007).

За разлика от многобройните лечебно-профилактични процедури и методики, които понякога са болезнени, неприятни или емоционално индиферентни, балнеопроцедурите (вани, къпане, питейно лечение, плуване, подводен масаж, сауна, подводна гимнастика) са лесно поносими и приятни. Този благоприятен ефект има съществено значение както за лечебния процес, така и за социално-здравните цели на отдиха и туризма.

Напоследък все повече се обръща внимание на факта, че пребиваването в курорта е най-подходящо за приучване към здравословен начин на живот, към хармонично развитие и естетика за осигуряване на по-продължителна работоспособност, по-рядко и по-краткотрайно боледуване – въпроси с нарастваща медико-социална и пряка икономическа зависимост, както и за психо-емоционално укрепване и културно усъвършенстване на личността.

Не на последно място трябва да се изтъкне и това, че съвременната модерна сондажна техника ежегодно разкрива у нас нови високо дебитни минерални източници, с което непрекъснато се увеличават възможностите за все по-широко развитие на балнеологията, за разширяване и по-масово използване на високоефективното природолечение, профилактика, общозакалителни и

спортнозанимателни мероприятия, толкова необходими както за здравеопазването, така и за масовия отдих, спорт и туризъм и спа-туризъм.

Построени са голям брой санаториуми, балнео- и калолечебници, курортни поликлиники, хотели, плувни басейни, водопитейни павилиони, почивни домове. Трябва да започне съвременно благоустрояване на курортите, а през последните години се изградиха и т. нар. СПА-курорти и СПА-хотели (Недков, Вл. 2004).

Извършеното в тази насока в период до 2000 г. в България е все още твърде недостатъчно в сравнение със съвременните изисквания и международните стандарти. Основна част от сегашната материално-техническа база в балнеоложките курорти е изградена без предварително териториално-устройствено планиране, на отделни етапи, некоординирано, от различни инвеститори, при това на ниско (с малки изключения) функционално и естетическо равнище. Повечето курорти не разполагат с достатъчно леглова и лечебна база. Голяма част от курортните заведения са стари и износени. Същото се отнася и за балнеотехническите съоръжения и инсталационната база. Съвсем недостатъчно е обзавеждането със съвременна апаратура за провеждане на балнеопроцедури. Все още не са широко внедрени някои методики, като мануална и инхалационна терапия, сауна и др. Инфраструктурата на балнеоложките курорти е развита неравномерно и недостатъчно, липсват или слабо са застъпени отделни звена за комплексно обществено и културно обслужване.

Много от балнеоложките курорти започват да се развиват интензивно и вече се изграждат на нивото на съвременните изисквания. Трябва да се подчертае обаче, че българските курорти, включително и националните с международно значение, значително изостават в предлагането на допълнителни комплексни услуги при задоволяване на културните интереси на нашите и чуждестранни гости.

Основната цел на настоящето изследване е да предложи в дългосрочна перспектива комплексно използване на балнеоложките ресурси в България и, второ, примерна програма в тази област, с оглед комплексно изграждане на курортните средища от модерен тип за получаване на максимален ефект – здравеопазен, социален, стопански и др.

За постигане на тази цел трябва да се решат следните **задачи**:

- да се направи анализ и цялостната характеристика на балнеоложките курорти (физико-химична характеристика на балнеоложките ресурси, техният дебит и обем, балнеотехнически данни, лечебно-профилактични възможности, климатични и ландшафтно-географски предимства, степен на усвояване и изграждане на обекта, историко-традиционни особености, култура на местното население и на потребностите от балнеолечение и профилактика както за българските граждани, така и по линия на стопанския туризъм);
- да се категоризира и регламентира перспективното развитие на всеки балнеоложки курорт;
- да се предложи конкретна програма и мероприятия за бъдещото развитие на балнеотуризма в страната.

Резултатът, който се очаква да се получи през следващите години, е да се постигне пълно и най-рационално използване на разкритите вече минерални води, като в същото време курортите се превърнат и в културни средища, които ще осигуряват условия за профилактика и лечение на наши и чуждестранни граждани, както и за опознаване с културните ценности на курорта и страната, с традициите и културното наследство на България.

3.2. Перспективи за използване на минералните води

Необходимостта от дългосрочна програма за използване на минералните води и предложения за етапното им усвояване през близките години трябва да се разработи на базата на следните критерии:

- изчерпателен анализ за съществуващото положение, за обема и качествата на минералните ресурси;
- климатичните фактори на балнеоложките обекти;
- възможностите за експлоатация;
- различните направления, наличните културни дадености;

- потребностите на българските граждани; и
- потребностите на посетителите от други страни.

Разработването на дългосрочна програма за използване на находищата трябва да се извърши въз основа на следните по-важни показатели:

- характеристика на минералната вода;
- съчетание на балнеоложкия ресурс с другите природно-географски дадености;
- степен на съществуваща изграденост;
- възможност за комплексно използване на дадената минерална вода за получаване на мултиплициращ ефект;
- потребност на различните направления и редица други целеви фактори (бърза възвращаемост на вложените средства, предимство на националните курорти).

Перспективното развитие и етапната програма е необходимо да предвиждат използването на минералната вода за:

- *балнеолечение* и вторична профилактика на българското население;
- *международен медицински туризъм*;
- *спортно-закалителна* дейност и първична профилактика;
- *производство* на натурални минерални води, безалкохолни напитки и износ на тези продукти;
- оранжерийно производство;
- комунално-битови нужди;
- топлофикация;
- производство на концентрати и препарати от минерални води.

С оглед на целесъобразно изграждане на балнеоложките обекти и максимално заангажиране на ресурси от различните министерства, ведомства, организации – национални, регионални и местни, може да се предложи следната категоризация на курортите в България:

- национални с международно значение – 13;
- национални – 14;
- регионални (районни) – 18;
- местни балнео-физиолечебници и балнео-физиолечебни отделения в по-малките селища – 45;
- други балнеоложки обекти – 54.

Съобразно с предназначението всяка категория курорт трябва да отговаря на определени изисквания.

3.3. Възможности за етапна програма за развитие и реализация на обекти използващи минералните води

Съгласно една такава програма, легловият фонд за балнеолечение и балнеопрофилактика на българските граждани трябва да задоволява около 80% от нуждите. Сравнително добра вече е и базата за международен туризъм, но все още далеч от нивото в развитите курортни страни. Така например, Италия има 166 курорта с 81 000 легла, 20% от които за чужденци, Германия разполага с 254 курорта с 200 000 легла в балнеоложки курорти, Франция има 60 000 балнеоложки легла и т.н.

При реализиране на такава програма трябва да се изградят няколко курортни комплекса, годни да задоволят разнородните потребности от профилактика, лечение, а за определени контингенти и от рехабилитация, както и културните потребности не само на българските, но и на чуждестранни туристи, като се увеличи броят и се разнообразят културните атракции. На базата на комплексни показатели предимство при изграждането на първо време може да се даде на следните балнеоложки обекти: Варна – КК „Св.Константин и Елена” и „Златни пясъци”; Велинград – града и новата курортна

зона; Кюстендил; Поморие; Сандански – Марикостиново, Банско - Баня -Разлог; София – курортните зони на столицата: Овча купел, Горна баня, София-център (Централна балнеолечебница и Банкя); Хисар.

Посочените балнеоложки и балнеоклиматични курорти в значителна степен отговарят на курортообразуващите фактори и показатели.

Така например, в София – курортната зона Овча купел – Горна баня разполага с ценни минерални води, широка известност и традиции в лечението и профилактиката, в рехабилитацията и съчетаното балнеоклиматично действие върху организма при заболявания на опорно-двигателния апарат, неврологични, сърдечно-съдови, бъбречно-урологични, стомашно-чревни, чернодробно-жлъчни и функционални разстройства на нервната система. Посетителите на тези курортни обекти на столицата имат възможност да ползват редица курортно-обществени и културни мероприятия, добре уреден транспорт, търговски и различни административни услуги на добре организирана инфраструктура. От друга страна обаче, не е достатъчна стационарната и балнеолечебната база – тя не отговаря на съвременните изисквания.

Обратно, Хисар има значително по-съвременна и модерна стационарна и балнеолечебна база, но културно-общественото обслужване в курорта е на много ниско ниво. Това се отнася и за Банкя, където обаче е изостанала и балнеолечебната база.

Курортните комплекси „Св.Константин и Елена” и „Златни пясъци” във Варна имат много добра, модерна стационарна база (макар и в по-голямата си част непригодна за експлоатация през студентите месеци на годината), но все още липсва необходимата балнеолечебна база за оползотворяване на ценните минерални води и лечебна кал, което би позволило почти целогодишно експлоатиране на курортните комплекси като цяло, а не само в отделни обекти.

Много перспективен за широко курортно развитие (минерална вода и лечебна кал) и особено благоприятен мек климат със средиземноморско влияние е районът Сандански – Марикостиново – Петрич. Тук са необходими още значителни подобрения както за съвременното използване на курортните фактори (модерна балнеолечебна и стационарна база), така и за културно-обществената инфраструктура и общото благоустрояване на курортната зона.

Останалите балнеоложки курорти – Поморие, Банкя и Кюстендил – се ползват с широка известност, но се нуждаят от реконструкция и модернизация.

В посочените обекти базата и мероприятията за задоволяване на духовните и културни потребности на наши и чуждестранни посетители, посочени в изискванията за националните курорти с международно значение, трябва да достигне своя оптимум.

В една етапна програма трябва да се проектира използване на минералните води и за плувни басейни и спортно-туристически комплекси – някои от които да са в курортните комплекси.

Необходима е да се предвиди и производството на безалкохолни напитки и минерални води рязко да нарасне както за вътрешния пазар (165 млн. л.), така и за износ (450 млн. л.), тъй като от редица страни проявяват подчертан интерес.

Като се взема предвид, че са необходими допълнителни термоенергийни ресурси за страната, в програмата трябва да се обърне особено внимание върху използването на топлинната енергия от минералните води за увеличаване на оранжерийните площи, за изграждане на водно отопление в редица курортни обекти и др. Това ще спести на стопанството огромно количество енергия и ще предпазва природната среда в курортите от замърсяване.

Отделни термални източници могат да се използват за топлофициране на аграрно-промишлени обекти – люпилни, сушилни, рибовъдни стопанства и др. Трябва да се има предвид, че 66,2% от минералните води са с температура над 40° С и това може да стане без термопомпи или с малък разход на енергия.

Важен е въпросът за използване на деривати от минералната вода и пелоиди във фармацевтичната и козметичната промишленост. Тук могат да се имат предвид следните възможности:

- солови екстракти на прах и таблетки, получени чрез многостепенно изпаряване на минералните води (Мрамор, Гиляне, Курило – Нови Искър, край Видин, Камчия);
- изготвяне на флуорни концентрати и препарати за калиева профилактика и лечение на остеопороза и следфрактурни състояния;

- препарати от лечебна кал и луга със или без допълнителни примеси на вещества за лечебни и козметични средства.

Наличните хидроминерални източници дават възможност за пълно задоволяване потребностите на страната и международния медицински туризъм. Общият дебит на нашите минерални води е значително по-голям и възлиза на около 10 000 l/sec, поради което се смята, че новите търсения трябва да бъдат в две направления:

1. Разкриване на нови находища предимно от въглекисели, сероводородни и йодно-бромни води.
2. Разкриване на минерални води край големите градове и стопанско-промишлените центрове (Русе, Габрово, Враца, Бургас и др.) с оглед задоволяване на текущите потребности от балнеолечение, профилактика и др.

Един от първите проблеми, който трябва да се реши, е ускоряването на цялостното градоустройствено планиране особено за националните курорти с международно значение, за да се опазят природните ресурси и за да не се строи незаконно.

По линия на международния медицински туризъм приходите могат да нараснат неколкостранно. Като се вземе предвид, че на международния пазар 1 000 бутилки по 1,5 литра минерална вода имат висока стойност, рязко ще се увеличат и валутните постъпления от износ на минерални води.

По разчети чрез съвременни термопомпи при използване на термоминералните води може да се направи икономия на голямо количество течно гориво, което същевременно е принос към опазването на околната среда от замърсяване.

3.4. Насоки и мероприятия за комплексно използване на балнеоложките води

Основна насока при по-нататъшното използване на балнеоложките ресурси в България остава приложението на минералните води за целите на балнеолечението, профилактиката и етапната курортна медицинска рехабилитация на наши и чуждестранни граждани.

С оглед на високоэффективната експлоатация на термоминералните източници е необходимо да се работи в следните направления:

- За оформяне на облика на балнеоложките курорти трябва да се изготвят дългосрочни програми за изграждане и реконструкция на съответната материална база във всички курортни обекти.
- Необходимата модернизация и реконструкция на съществуващата балнеолечебна и профилактична база и новото строителство да се извършват съобразно с потребностите на страната, като широко се застъпва кооперирано изграждане на обектите от заинтересуваните ведомства.
- При усвояване на наличните и търсене на нови и дефицитни балнеоложки ресурси да се дава предимство на вече изградени морски и балнеоложки курорти за превръщането им в комплексни обекти за курортно лечение, профилактика, отдих и туризъм. Ново строителство е целесъобразно само в онези балнеоложки обекти, където климатичните и други условия позволяват целогодишно ползване: то трябва да отговаря не само на сегашните, но и на бъдещите изисквания на нашите и чуждестранните курортисти. От особено значение е разширяването и модернизирането на балнеоложката база за международен медицински туризъм.
- Изграждането на пълноценни местни балнеофизиолечебници и плувни басейни с минерални води да става със силите и средствата на общините, съгласувано с Министерството на здравеопазването за осигуряване на текущо балнео-физиолечение, профилактика и рехабилитация на местното население и за задоволяване на потребностите от извънградски ежедневен и седмичен отдих.

- Новоизгражданите курорти да се застрояват с одобрени градоустройствени планове, чието разработване трябва да се предхожда от цялостно изследване на природните условия и курортните ресурси по следните показатели: утвърден обем и технология на използването им, изяснено съдържание и профил на курорта, мероприятия за охрана на курортните ресурси от вредните състояния на индустриализацията и урбанизацията, балнеоложко строителство съобразено с местните строителни традиции за запазване на автентичността на архитектурното наследство, модернизация и ефективност, концентрация и единство в строителството.
- При организирането на строителство на санаторно-курортни заведения да се дава предимство на общокурортните лечебни звена: балнеофизиолечебници с курортни поликлиники, питейни заведения и др.,
- Където условията позволяват, да започне изграждането на плувни басейни и спортно-туристически комплекси, ползващи минерални води и други съоръжения, културни и битови комплекси с оглед осигуряването на максимална активност на задоволяване на физическите, духовни и културни потребности на почиващите, лекуващите се и техните семейства.
- Лиманните калонаходища е целесъобразно да се използват предимно за калолечение на място – по Черноморието и в близките крайморски райони. Във вътрешността на страната по-широко да се използва лечебният торф от Байкал и Добри дол.
- Разширяване обемът на балнеоложката промишленост, специално на водоналивното производство, и да продължава тенденцията на значително увеличаване обемите за бутилиране на питейни (натурални и газирани) минерални води както за вътрешна консумация, така и за износ. Да се увеличава количеството на минерални води за производство на безалкохолни напитки (www.preszona.com/product.php?p).
- Разширяване употребата на минерални води и пелоиди за производство на фармацевтични и козметични препарати за външно и вътрешно приложение по примера на други страни.
- Световната енергийна криза и свързаното с нея непрекъснато повишаване стойността на горивата налагат пълноценно и рационално да се използва топлинната енергия на минералните води за оранжерийно производство, топлофикация и др. Така ще се избегне и замърсяването на околната среда.

При реализирането на широкия спектър от дейности за ефективно използване на минералните води е необходимо да не се допуска:

- изтощаване на водоизточниците чрез прекалено помпено водочерпене на сондажите, както и замърсяване на природната среда и ресурсите при бъдещото изграждане на курортните средища;
- депониране в земните недра на токсични и други замърсяващи вещества в райони с минерални води, включително и в дълбоките водоносни хоризонти;
- непрекъснато да се разширяват проучвателната и преподавателската работа относно ефективното използване на балнеоложките ресурси, да се внедряват съвременни методи на приложение, оптимална организация и управление на балнеоложкото дело с оглед съвременните и бъдещите потребности на лечението, профилактиката, отдиха и туризма, както и на другите направления за използване на тези ресурси.

Най-рационално да се използва пребиваването на чуждестранните и българските граждани в курортите за опознаване на България като страна с древна култура, на българския фолклор и обичаи. За целта:

- с приоритет в курортите да се създава база за задоволяване на културните и духовните потребности на курортистите;
- по-широко да се използват подходящи недвижими археологически, архитектурни, исторически и други културни ценности и комплекси за опознаване и като автентичен фон за представяне на театрални и музикални спектакли, поетически рецитали, концерти, фестивали.

Необходимо е да се подобрява съвместната дейност на различните туристически фирми и Задругата на майсторите на художествените занаяти за по-ефективно популяризиране на българското изобразително и приложно изкуство в националните курорти. Трябва да се осигуряват възможности за изява на самодейните колективи в курортните центрове през активните за тях сезони.

В областта на средствата за масова информация е необходимо да се работи в няколко направления:

- Все по-широко и разнообразно да се рекламират българските курортни комплекси, културния живот в България, неговата динамика и постижения чрез специално подготвени предавания, филмови материали, видеозаписи, директни излъчвания, статии и коментари.
- Електронните медии, предназначени за чуждестранните курортисти, да продължат и задълбочат практиката на излъчване на български филми (игрални, документални), донесли международно признание на страната, да подготвят специални предавания, филми и материали за най-изтъкнатите български артисти, музиканти и творци, за забележителни събития и постижения в областта на българската култура.
- Електронните медии – телевизия, радио и печат – да включват редовно в своите предавания и издания, предназначени за чуждестранни и наши граждани, филми, концерти, научно-популярни материали и статии, посветени на българските национални традиции и фолклор.
- Рекламните материали и предавания да бъдат достъпни за чуждестранните туристи и посетители, като се превеждат на основните международни езици, за да се преодолее езиковата бариера.

Друго направление е увеличаването на асортимента на произвежданите художествено изработени сувенири и разнообразяване на формите на тяхното предлагане. За тази цел да се организират ежегодни изложби, базари на произведения на пластичното изкуство в курортните центрове през активните за тях сезони.

Създаването на център за развитие на балнеообщините в България е добър начален ход. В този център представителите на балнеообщините да се обединят в Български съюз по балнеология и СПА туризъм (БСБСПА). Необходимо е да се създават добри връзки и между Българската асоциация по балнеология (www.spa.start.bg), Българската асоциация по балнеотуризм, Националната асоциация по СПА и уелнес туризъм, продуктовете туристически организации и туристически агенции с цел да се решават проблемите на развитието на балнеотуризма чрез създаване на добра комуникация между тях (www.spa.start.bg).

Създаване на туристически клъстери и инициране на работа между ядрата по балнеотуризм в мрежа са нови перспективни направления на развитие, които водят до обогатяване на туристическия продукт.

4. Заключение

Балнеотуризмът е традиционен елемент от облика на България, като туристическа дестинация. Малко са страните в Европа, които могат да бъдат конкуренти по изобилие и многообразие на термоминерални води с различен физикохимичен състав и калолечебни суровини. Географското положение на страната, отличните биоклиматични условия и неповторими или рядко срещани природни съчетания допринасят за комплексно въздействие върху човешкия организъм.

Тази благоприятна екологично чиста природа, за чието опазване се полагат необходимите усилия, осигурява реални възможности за удължаване на сезона и за по-ефективно използване на биоклиматичните ресурси за отдих, лечение и профилактика за редица социално значими заболявания. С този потенциал България може да се превърне в една от най-атрактивните дестинации за хора, търсещи здраве и възстановяване на силите след преумора или стрес. За да се осъществи сполучливо тази идея, е необходимо туристическият продукт да се изведе на качествено ново ниво. Работата по изграждането на нов имидж е предпоставка българския туристически балнеопроduct да бъде включен в световните туристически каталози (www.journey.bg/bulgaria/bulgaria.php?guidek).

България отстъпи лидерските си позиции на други държави, въпреки че страната ни е втората в Европа (след Ирландия) по богатство и разнообразие на минерални води. За да отговори на повишените

изисквания на търсенето на международните туристически пазари и условията на голяма конкуренция, развитието на този вид туризъм обаче, изисква съществени инвестиции за изграждане на модерна инфраструктура, инициативи и предлагане на широк диапазон лечебни възстановителни туристически програми.

Балнеотуризмът е един от най-перспективните сектори в бранша, но отговорностите му са размити между четири институции – Министерството на здравеопазването, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на околната среда и водите и Министерство на икономиката, енергетиката и туризма. Тези ведомства с различни наредби регламентират използването и опазването на минералните води. Липсва синхрон в нормативната база и активни комуникации между отделните ведомства и министерства.

Необходимо е създаване на Център за развитие на балнеообщините в България, на по-добра комуникация между отделните министерства, различните асоциации, агенции и други, би дало възможност за поставянето на балнеотуризма на по-високо равнище като сегмент от туризма.

Специфичната цел на приоритет „Туризмът” в ОП „Регионално развитие” е повишаването на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви и разнообразни, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност, както и увеличаване на приноса на сектора към устойчивото регионално развитие.

Литература

- [1] Георгиева, Еф. Създават център за развитие на балнеообщините, Строителство и градът, 23-29.04.2007, бр. 16
- [2] Караколев, Д. 1994, България страна на минералните извори, ДФ Балканпрес
- [3] Недков, Вл. 2004, За СПА като за „здраве чрез вода”
- [4] Закон за туризма В сила от 01.10.2002 г. Обн. ДВ. бр.56 от 7 Юни 2002г., изм. ДВ. бр.119 от 27 Декември 2002г., изм. ДВ. бр.120 от 29 Декември 2002г.,изм. ДВ. бр.31 от 21 Март 2008г., изм. ДВ. бр.36 от 4 Април 2008г., изм. ДВ. бр.66 от 25 Юли 2008г., изм. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.15 от 23 Февруари 2010г.
- [5] Наредба № 14 за курортните ресурси, курортните местности и курортите, изд.от МНЗ и СГ, Обн. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 1987г., изм. ДВ. бр.18 от 2 Март 1992г., изм. ДВ. бр.12 от 3 Февруари 1995г., изм. ДВ. бр.88 от 27 Октомври 2000г., изм. ДВ. бр.25 от 8 Март 2002г., изм. ДВ. бр.70 от 10 Август 2004г.
- [6] www.spa.start.bg Българска асоциация по балнеолечение,
- [7] www.spa.start.bg Българска асоциация по балнеотуризм,
- [8] www.journey.bg/bulgaria/bulgaria.php?guidek Български бизнес и туристически страници,
- [9] www.preszona.com/product.php?p Минерални води и балнеотуризм в България,
- [10] www.spa.start.bg Национална асоциация по СПА и уелнес туризъм.